

DZĒLĪVE

1970

Janvars
— februars

99

Sējums
Volumen

Viļakas pagosta Vedinišu sātas dōrzs; priškā ōbelneicās un bišu kūzuli.

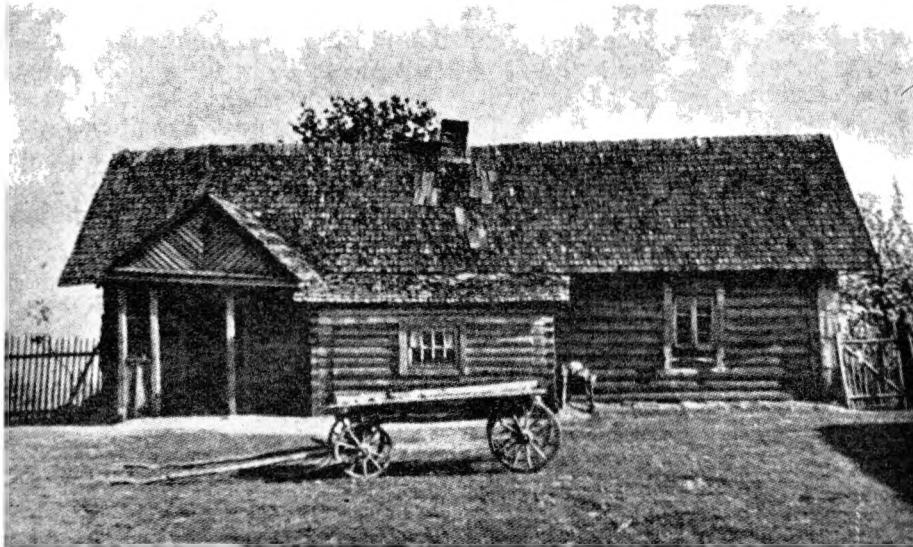

nūmales. Vērs grīstīm lykta kōrta syunu, vērs tom — smīltis. Siņcem grīstu nav.

Ustobas greida pagatavōta nu apmāram 25 cm plotim un 4 cm bīzim egļu dēlim; siņcem greidas dēli šaurōki. Greidas dēli guļ uz opolkūku sejom, kuru vērspuse ir nūtasta, voi ari nūzōgeita. Egles kūka greida asūt iztureigōka un ari boltōka nakai prižu.

jumes gols aizsysts ar gropētīm dēlim, skujas veida izkōrtōjumā.

Vyrtuves pībyuve ar prōvū plitu dūmōta cylvāku un lūpu ēdīņu vōreisonai, seviški vosorā, kod ustobas ceplis syltuma dēļ nav jōkurynoj. Vyrtuves telpā globojās dažaidi trauki — spani, pūdi, blūdas u. c., kas salykti uz sūlim un plauktim; te uzgloboj ari cyuku u. c. lūpu bareibas traukus,

Vīļakas pogosta Vedīnīšu sātas ustoba.

Ustobas lelais ceplis vairōkkōrt pōrmyurāts; sōnu pībyuvē ītaiseita plita, un pōrveidōts ari škūrstyns. Lelais ceplis īlykts ustobas koktā, pa labi nu durovom, īejūt. Cepla pamats kīgeļu. Ceplī cap maizi un pa reizem vōrej ari ēdīni. Ceplam sūplok — syltuma myureits, kū izmontoj sēdēšonai un gulēšonai; tur nūvītoj ari ījauktas maizes kvāšņu (abru).

Gulēšonai lītojūt ari cepla augšū, seviški vacōki ļaudis.

Vyrtuves pībyuves plitas dyumi nūvadeiti caur sīnu cepla syltuma myureitī, nu turīnes uz kūpeiģū škūrstynu.

Ustobas ōrejōs durovas kai uz pogolmu, tai dōrzu — spundātu egļu dēļu; tom priškā nalela nūjumeite. Durovas nu siņcem uz ustobu pagatavōtas nu divkōrši lyktim dēlim. Ōrpusē stōvu spundātu dēļu, ustobas pusē dēļu apšyvums skujas roksta sakōrtōjumā.

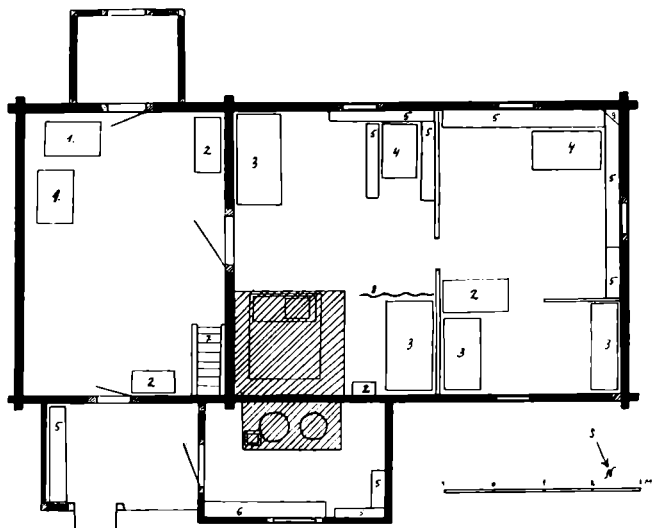
Ustobai 4 lūgi, kotrys ar 6 ryutim: vīns lūgs ustobas golā, vīns — pogolma pusē, divi — dōrza pusē. Lūgu stenderes, palūdas un palūdzes — egles kūka planku, ar izēvelējumu prikslūgu īlikšonai. Ik sīnai obejōs pusēs lūgi apšyuti nakrēsōtom palūdem, kas ikšpusē izgropētu āvalātu dēļu, bet ōrpusē izgrīztas gleitā rūtōjumā.

Lai sīnas zam lūģim napyutu, zam palūdзем lyktas bārzū tōsis, kas saradzamas ari nu ōrpusēs. Spraugas storp lūģu apskovom un sīnu bolkom aizpīldeitas syunom, pokolom un vītom pat sīna puļceišim.

Obi ustobas pījumes bolstōs uz 4 stobim, kas satur apses kūka skaidom apsystus jumteņus; pī-

molku plitas kurynōšonai, myltus utt.

Plašais priksnoms — siņces ir bez grīstīm; te nūvītōtas skreines, vīnā globoj ādamas lītas, ūtrā — drēbes, prōvs skaps, vēļ kaidis mozōks skapeits, pōrs sprēžamūs rateņu, greidas un cepla slūtas un tml. Uz sīnā īdzeitim vadžim karinej vacas sagas, apģērba goboli, maisi. Priksnoma koktā īreikōtas dēļu pakōpīņu kōpnes, kas vad uz ustobas augšū; par margom izlītota gludi apdrōzta egles kūka kōrteņa, kas augšā pīnoglōta pī jumta kakažas, bet apakšā bolstōs pret greidū un pīsysta ar nogļu pī kōpņu plankas zamejō gola.

Vedīnīšu ustobas plāns, Vīļakas pogostā. 1 — skreine; 2 — skaps; 3 — gulta; 4 — gols; 5 — sūls; 6 — plaukts; 7 — kōpnes; 8 — aizkors; 9 — svātais kokts.

Ustobas augšā kotrā pusē gar kakažom pīstyp-
rynōtas dažaidas vacas drēbes, apovi, saimņiceibas
pīdarumi; turpat zemē salykta vacas postolas, veiz-
zes, kūka veidules veizu peišonai, sprēsšonas pī-
darumi, uz auklas savārtas sausas kļova lopas, ku-
ras, capūt maizi, lik zam kukulim um tml.

gar obejom ustobas sīncm, dažas nu tom kūka
ramūs. Kōktā zam svātbiļdem — mozs trejsstyura
plaukteņš ar „mūceņu“ — Krystā systō tālu un bu-
teleite ar tymā ilyktim pyupolu zorim un papeira
pučem. Styurī zam svātbiļdem nalels golds, aiz tō
sūli, pīnoglōti pi sīnas. Pa labi nu gola lūga kari-
nej izšyuts dvīlis. Sīnas izlyppnōtas ar vacom avī-
zem, lai naapmastō un apkvāpušō sīna byutu glu-
da un gaiša,

Sivišu apgērbs Viļakā 1797. godā.
J. C. Brotzes zaimējums.

Sivišu un veirišu apgērbs Viļakā 1797. godā.
J. C. Brotzes zaimējums.

Ustobas ikōrtōjumu verīs plānā. Tei ar škārssi-
nom, skapi un priķškorim sadaleita 4 daļōs. Gultā
pi gola sīnas guļ saiminīks ar saimineicu, turpat —
ūtrā gultā — obi jūs dālāni. Tymā pošā ustobas
daļā pi sīnas pīstyprynōts plaukteņš ar lampeņu,
nalels sīnas skapeits un natōli nu grīstim — kōr-
teņa drēbu uzlikšonai.

Mynātajai ustobas daļai pretim — „teirō“ ustō-
ba ar „Dīva kōktu“ un svātbiļdem, kas sakōrtas

Vērs golda pi grīstim pakōrta stīpule ar kōsi
golā — spuļdzes pakōršonai. Pi sīnas spūguļs un
stuņdinīks, uz lūgim puču pūdi. Ustobā vēļ daži
krāšli un drēbu skaps, kas izpylda škārssīnas vītu.

Nōkušū ustobas daļu, pa kreisi nu iejas duro-
vom, pretim cepļam, nu pōrejōs ustobas atdola na-
krōsōtu dēļu škārssīna; ari te, pi sīnas golda pusē,
dažas svātbiļdes, beī plaukteņa zam tom nav. Pi

Saimņiceibas trauki, Viļakas
Vēdinišūs.

golda gar sīnom pīnoglōti sūli; golda ūtrā pusē vins pōrceļams sūls. Ustobas koktā, pa kreisi nu iējas durovom, ir vēļ vīna kūka gulta; tei ir apklōta, bet dūmōta vysim.

Ustobas daļa ar cepļi nu pōrejōs ustobas atda-leita ar dēļu škārssiņu un pašaustu aizkoru. Te nū-vitōta saiminika mōtes gulta, skapeits dažaidom seikom lītom, bet uz sīnōs sadzeitom noglom kōr-teņa, natōli nu grīstim — tur atsarūn dažaidas drē-bes. Uz cepļa myureiša un cepļa vērsa nūlykti da-žaidi saimnīceibas priksmati un drēbes.

Klēts ir nalela opolu bolku garpakšu byuve; pakši ar icērtumim bolku vērspusē nōkamōs bol-kas uzlikšonai. Klēts pamatūs zam kotra pakša pa vīnam akmiņam. Zamas durovas vad klēts bez-grīstu vīntelpā. Jumta kakažas bolstōs sīnu augšē-jō vaiņuka bolkōs. Kakažas pa pōram sovā storpā saisteitas škārskūkim, par kurim pōrlyktas gare-niskas kōrtis — veiteitas gaļas pakōršonai u. tml. Klēts dybina pusē gar vysu sīnu ierekōti orūdi la-beibas ībēršonai, skaitā 6, izkōrtōti, divejūs stō-vūs, kas sovā storpā savīnōti. Klēti globojās kubu-li un bucas — kōpustim, myltim, gryudim, putrai-mim u. c., kastes ar kartupelim, pusbuceņas ar gaļu, labeibas maisi, pīsta u. tml. Dažaidis seiks monts salykts plauktūs. Vērs orūdim nūvītōts ols zlaukts, aiz kakažom salykts izkaptis, grōbekļu sikstas u. tml.

Klēts greida — opolu, vērspusē pītāstu kūku, kas balstōs kōrma pamatu rūbūs. Jumts — skaidu.

Klāvs calts 1921. godā opolu egles bolku gar-pakšu guļbyuvē. Pamati — akmiņa myura, vapnas (kalku) javā. Jumts skaidu. Klāvs ar bolku škār-sīnu pōrdaleits divi daļōs; vīnā nūdajumā stōv gūvis (vosorā, sylvā laikā gūvis tur ōrpusē, kōpustu dōrzā, bet kod tys apstōdeits — ūtrā aplūceņā aiz klāva) un vuškas, ūtrā nūdajumā — zyrgs un īpašā aizgoldā — cyukas. Klāva goli — bolku, grīsti — opolu un ari pītāstu kūku, kas bolstōs uz sejom un klāva gola sīnom.

Stateniski ustobai vīnā laidā sekoj cyti saim-nīceibas kōrmi, kas tūmār nav calti vysī vīnā lai-kā. Vystyvōk ustobai ir kambars, kas aizstōj pī-līkomō kambara un pogrōba vītu; tur ierekōtas ap-māram vīnu mētru dziļas dūbes, kur saber kartu-peļus zīmai. Šymā telpā ogrōk bejušas ari rūkas dzērnovas, kas izjauktā veidā atsarūn blokus tel-pā. Kambars calts opolūs kūkū balku garpakšu guļbyuvē. Pamati ikšpusē apmasti ar zemem — soltuma aizturēšonai. Greidas vītā — zemes pods; grīsti — dēļu. Jumts — skaidu. Klēt pībyuvātas ari nalelas siņces.

Blokus pībyuvāta pījume; sīnas — guļbolku; bolku goli ilaisti zemē iroktu stobu rīvōs. Jumts — lubu, ar kabem. Pījumē stōv roti, rogovas u. c. saimnīceibas reiki.

Tōļōk sekoj divejas klōtpībyuvātas pyunes — ari parostajā garpakšu guļbolku konstrukcijā, ar skaidu jumtim. Grīstu šom telpom nav; tōs izmon-toj sīna, cysu un palovu nūvītōšonai.

Škyuņa zīmeļgolā — oka ar kūka syrūbu un svērti.

Tōļōk uz zīmelim ir reja, kas te pōrcalta nu kai-miņu zemes. Tai pamatā bez javas salykti akmini, sīnas parostajā opolūs kūku garpakšu konstrukcijā.

Pērts calta aiz augļu dōrza; pamatā daži ak-mini, pamatneicas apmastas ar mōlu, sīnas — gar-pakšu guļbyuvē, grīsti — opolu kūku, jumts — skaidu.

Autora pīzeime. Šys Vedinišu sātas seikais ap-roktst radis 1939. goda vosorā, kod autors (sōkdams gata-vōt doktoranda eksamenus, cyta storpā, ari etnolōgijā) pī-sadaleja Latvijas universitates etnografijas docenta Daga Trociga vadeitā pētniku ekspedicijā. Tei dorbōjōs Viļā-kas apvydā, pētejūt šō Latgolas nūvoda materialōs kul-turas objektus un vōcūt ziņas par sabīdriskōs dzeives u. c. tradīcijom, tai pat ari folkloras materialus, bet mu-zejam kūka izstrōdōjumus, audumus, izšyvumus, adeju-mus utt.

Pats Vedinišu sātas a p r o k s t s ir autora dorbs. Kōr-mu u. c. plānu uzņēmēšona, sekojūt doc. D. Trociga in-strukcijom, tyka izdareita kūpeigi ar stud. arch. I. Koške-nas jkdzi. Pādejō šūs plānus ari uzzeimēja, bet pats D. Trocigs izdareja vysus foto uzjāmumus.

Daudzi savōktais monts tyka nūdūts Vaļsts vēstures (un etnografijas) muzejam Reigā bet aprokstus, plānus un lelu skaitu breivrūkas zeimējumu un fotografiju beja paradzāts publicēt īpašā monografijā par Viļakas nūvodu, kas tod byutu bejuse pyrmō paradzātājā Latgolas aprokstu ryndā. Krīvu okupācijas dēļ tys, gaužam žāl, vairs nava-rēja nūtik; ari pošam doc. D. Trocigam nōcēs atstōt kai dorbu Latvijas universitatē, tai myusu zemi. Augšōk īspīstū sātas aprokstu u. v. c. materialus Ziedonis Ligers valōk beja uzjēmis sovā grōmotā **Latviešu tautas kultura**, 1 — 2, Rīgā 1942 — 1944.

Tai ka autora manuskripta (tai pat dažaidu Viļakas ļaužu, pīm., T. Zarembas tāva snāgtūs ziņu p.rakstējumu) ūtri eksemplari pošreiz globojās Latvijā un nabeja pīsnā-dzami, šōs sātas apraksts teik publicāts, vysumā sekojūt tekstam mynātajā Z. Ligera izdavumā. Tō latgaliskū ver-siju sagōdōjis Vl. Lōča kungs, par kū jam lai aplicynōta sirsneida pateiceiba!

Lundā, Zvidrijā,
1969. goda decembrī.

Vladislavs Bojārs

PĪVAKARĒ

Meža golus zeļteidama,
Saule rīta sarksnēs zvīņņ;
I tōs maņ, kai veļteidama,
Miņu vīnu, rūnu ūtru,
Pasprukst trešais,
Pats — tik skons,
Rosts gols vāzai, ceļam, stygai,
Dzeivei — naatrūnoms nikod,
Jyurai plašai pat ir mola,
Dzeivei molu nav nikur.
Vōrkšņa molu zeļteidama,
Saule vokorsarksnē gulst,
Maņ skaistumus atstōdama,
Blōzmoj, lai nasōcu muļst ...

1969. goda 5. juliņā.